

Westeuropese olieramp voor onze zeevogels

Jaap Taapken

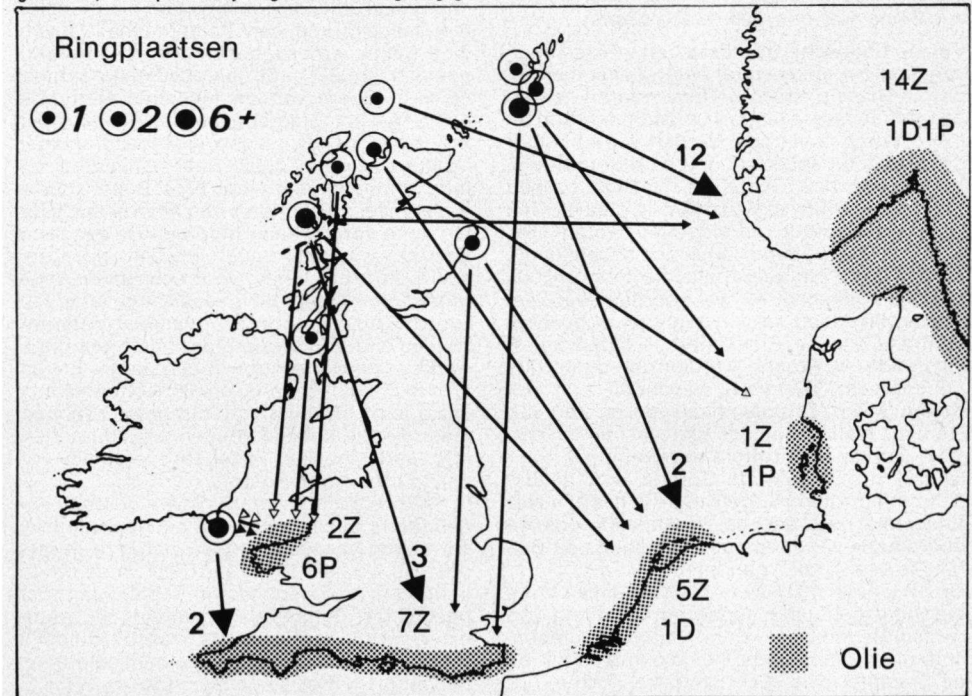
West-Europa is deze winter (eind november-februari) zwaar geteisterd door olievervuiling. De eerste zichtbare verliezen leden de zeevogels, in het bijzonder de Zeekoeten en de Alken. De regelrechte olieramp bezorgde in alle Westeuropese landen grote krantenkoppen en Zweedse laboratoriumproeven wezen uit dat daar onder meer de Griekse tanker 'Stylis' de oorzaak van is geweest.

Maar de grote verwarring, die er ondanks veel gecoördineerd samenwerken, ontstond heeft de zaak wat verdoezeld dat er zonder enige twijfel meer oorzaken zijn die de olievervuiling hebben veroorzaakt. Er hebben zich verschillende 'golven' voorgedaan, die ook in België werden opgemerkt. Kort voor het afsluiten van dit artikel kondigde op 9 februari 1981 zich een nieuwe 'golf' slachtoffers aan. Het is zeker dat er veel meer slachtoffers onder de zeevogels zijn gevallen, dan dat er zijn aangetroffen. Het is niet ondenkbeeldig dat er wel minimaal zo'n 250.000 zeevogels, waarvan het grootste deel Zeekoeten en Alken, het slachtoffer zijn geworden. Hieronder bevonden zich vooral veel jonge vogels, waarbij moet worden aangetekend dat de schade toegebracht aan de populaties daardoor eerst na jaren merkbaar zal zijn. Overigens blijkt dat er nog lang niet genoeg bekend is over het verblijf gedurende de winter van de diverse zeevogelsoorten.

In het Skagerrak en het Kattegat sloeg de 'zwarte dood' (dit maal vaak een geel-achtige smurrie) het zwaarst toe. Alleen al van de westkust van Zuid-Zweden en de Oslo Fjord schat men het aantal slachtoffers op meer dan 100.000 tot 200.000, waarvan het grootste

deel Zeekoeten, maar ook Alken, Papegaalduikers, Drieteenmeeuwen en verder in mindere mate Kleine Alken. Futen, zeeduikers en Jan van Genten. Politie, kustwacht en jagers werden opgeroepen de dieren met een schot uit het lijden te verlossen. Arne Roenberg,

De gestippelde gebieden geven de vijf gebieden aan waar gedurende december 1980/januari 1981 olie werd aangetroffen. De hoofdletters geven de met Engelse ringen aangetroffen stookolieslachtoffers aan (Z = Zeekoet, A = Alk, N = Noordse Stormvogel, D = Drieteenmeeuw en P = Papegaalduiker). De cirkels geven de betrokken ringplaatsen aan van 29 Zeekoeten en 7 Alken en de pijlen wijzen de plaatsen aan waar deze vogels in deze periode hun einde vonden. Open pijlen betreft Alken en de grote pijlen meer dan één terugvondst van de Zeekoet. Er worden ongetwijfeld binnenkort nog meer terugmeldingen verwacht (naar Chris Mead). Ook de niet gestippelde kusten van de Bondsrepubliek, België en Noord-Frankrijk zijn door olie geteisterd, maar op dit kaartje nog niet als zodanig aangegeven.

chef van de 'oliebrigade' van de Zweedse noemt het zoeken naar een zondebok 'het zoeken naar een speld in een hooiberg'. Sven Mathiasson van het Natuurhistorisch Museum in Gotenburg ziet het als de ergste watervogelramp in Zweden. Tor Schoett, hoofd van de Zweedse kustwacht ziet het ook al somber in. Volgens Rainer Lichtenthaler van het Noorse Instituut voor Industriële Research dat oliemonsters van de nieuwjaarsramp onderzocht, kan zelfs ongemerkte olie geïdentificeerd worden.

Het zelfde beeld werd gemeld van de **Duitse Noordzeekust van Sleeswijk-Holstein** en de **Oostfriese Waddeneilanden**. Dr. Dieter Moritz van Vogelwarte Helgoland meldde dat de nog levende zeevogels op de elf vogelwarten werden gebracht, waarvan men het grootste deel liet inslapen, terwijl schoongemaakte dieren naar Wyk op Föhr voor verdere verzorging werden gevlogen.

Aan de **Deense westkust** schatte men het aantal olie-slachtoffers onder de zeevogels voorlopig op ruim 2000 vogels, maar verwacht wordt dat de aantallen aanzienlijk groter zullen worden. Hier vielen vooral veel Zwarte Zeeëenden als slachtoffer.

Ook aan de **Engelse zuidkust** vielen vele honderden slachtoffers, vooral onder de Zeekoeten, terwijl aan de kust van **West Wales** niet alleen Zeekoeten, maar ook veel Alken werden gevonden (min. 1000 slachtoffers).

Aan de kust van **Noord-Frankrijk** moeten ook grote aantallen olieslachtoffers zijn aangespoeld, maar gedetailleerde gegevens ontbreken thans nog (min. 2000 slachtoffers).

Van de **Belgische Noordzeekust** meldde dr. J. van Gompel reeds vanaf begin december abnormaal veel olieslachtoffers, waarbij de vierde 'golf' tussen 4 januari en begin februari alles overtrof. Tellingen werden verricht door de Belgische Jeugdbond voor Natuurstudie, Vogelwerkgroep Oostende, N 2000 en een groep studenten van Louvain la Neuve. Ook Belgische Natuur- en Vogelreservaten stelden een vaste medewerker ter beschikking. Totaal wordt het aantal slachtoffers op 5000 zeevogels geschat en wel voornamelijk Zeekoeten en Alken. In verzorgings- en opvangcentra te Knokke, Blankenberge, Nieuwpoort, Oostende en Brugge werden de vogels binnengebracht. Hieronder bevonden zich ook Kleine Alken, Drieteenmeeuwen en Jan van Genten. Men schat dat hiervan minder dan 10% van de slachtoffers deze ramp zal overleven. Het Coördinatie Comité voor de Bescherming van de Vogels (CCBV) heeft, naast financiële hulp aan de vogelasiels, ook de coördinatie van reddingsacties langs de Belgische kust op zich genomen.

Op 17 januari 1981 werd te Brussel een stille betoging gehouden tegen de vervuiling van de zee. De minister van de Vlaamse Gemeenschap, dr. Marc Galle, heeft onmiddellijk bij de minister van Economische Zaken, W.

Claes, bemiddeld om in EEG-verband een internationale wetgeving uit te werken waardoor de bouw van reinigings-installaties verplicht wordt in elke haven en geleedigde tankers slechts gereinigd de havens mogen verlaten.

In **Nederland** lopen de schattingen sterk uiteen en variëren de geschatte aantallen van 3000 tot 5000 slachtoffers, voornamelijk Zeekoeten, maar ook Alken, Drieteenmeeuwen en een enkele Kleine Alk, terwijl Texel ook Futen, duikers en Zwarte Zeeëenden meldde.

Bij opvangcentra te De Koog, Den Helder, Bergen, IJmuiden, Haarlem, Zandvoort, Noordwijk, Den Haag, Delft, Hoek van Holland en diverse plaatsen in Zeeland werden de dode en nog levende slachtoffers binnengebracht. De meeste vogelasiels hebben echter niet de benodigde accommodatie voor de opvang van zulke grote aantallen.

In het Vogelopvangcentrum 'De Horst' te Bergen N.-H. kon de familie Dijkhuizen alleen al ruim 1000 Zeekoeten herbergen. Het enorme werk dat bij de diverse vogelasiels werd en nog wordt verricht heeft onze grote waardering.

Volgens woordvoerders van het NIOZ (Nederlands Instituut voor Onderzoek der Zee) op Texel hebben deze acties niet het gewenste resultaat. Vogelasiels houden er rekening mee dat ongeveer 10% van de schoongemaakte slachtoffers na enkele maanden teruggezet kan worden in zee.

Rampenplan

In 'Het Vogeljaar' 26(3) :107 van juni 1978 drong ik al aan op zeer spoedige maatregelen ten behoeve van een 'rampenplan'. Bovendien gaf ik wat suggesties. In het februari-nummer (jrg.27(1) :5) daaropvolgend schreef dr. G.C. Boere van de Inspectie Natuurbehoud van het Staatsbosbeheer, Utrecht een kort bericht over de gevoerde besprekingen inzake een rampenplan naar aanleiding van mijn opmerkingen in juni 1978. Boere schrijft onder meer: 'Onderwerp van het huidige overleg is de vorm waarin hulp aan bij een ramp betrokken vogels moet worden georganiseerd. In grote lijnen werd een alarmeringsprocedure afgesproken voor het geval er iets zou gebeuren vóór de plannen definitief zouden zijn. Rijkswaterstaat heeft een uitgewerkt rampenplan, terwijl een aantal provincies (o.a. Zuid-Holland) en gemeenten er mee bezig is of het juist voltooid heeft. Wanneer meer details bekend zouden zijn zou nadere informatie in 'Het Vogeljaar' verstrekt worden'. Tot zover dr. Boere.

In 1979 verzochten wij dr. Boere of reeds iets definitiefs bekend was. Hij antwoordde toen dat er nog geen wijzigingen waren te vermelden. Nu wij hem in januari 1981 wederom inlichtingen vroegen over het blijkbaar toch bestaande rampenplan schreef hij onder meer: 'In de eerste plaats moet ik duidelijk maken dat er ten aanzien van mijn eerste mededeling in 'Het Vogeljaar' (zie jrg.27(1) :5)

nog niets is veranderd aan het rampenplan als zodanig. Toch zijn wij in actie gekomen door de situatie langs de Nederlandse kust en hebben als bezetenen moeten improviseren, samen met Nico de Haan en Cees Swennen.'

Oók Boere is zich er blijkbaar van bewust dat er aan organisatorische opzet nog heel wat moet veranderen en er de afgelopen jaren met praten voor de vogels nog weinig concreets is bereikt. Er zal tijdelijk een bioloog bij het Staatsbosbeheer te werk worden gesteld om samen met andere organisaties de plannen wat sneller uit te werken'. Dat schreef Boere in zijn brief van 31 januari 1981, terwijl wij al midden 1978 op snelle uitwerking van de plannen aandrongen.

Boere kon voor ons tijdschrift geen nadere uiteenzetting geven, terwijl Swennen, die wij ook daarom verzochten, tot op heden niets liet weten.

Uit onze berichten, waarin zowel over een 'voorlopig rampenplan' als over een 'rampenplan' gesproken wordt, konden wij opmaken dat dit rampenplan vanaf 6 januari tot ongeveer midden januari van kracht is geweest en zich voor de vogels slechts heeft beperkt tot het organiseren van zoekacties langs onze stranden om halfdode vogels te verzamelen en het verschaffen van inlichtingen van adressen van vogelasiels waar vogels heengebracht konden worden, via een dag en nacht beschikbaar staand telefoonnummer, dat wij slechts in één dagblad gepubliceerd zagen. Bovendien werden honderden dode zeevogels voor nader onderzoek naar het Nederlands Instituut voor Onderzoek der Zee (NIOZ) op Texel gebracht. Van enige financiële hulp aan de opvangcentra hebben wij nog niets vernomen, noch van spoedvergaderingen van alle belanghebbende departementen en organisaties en spoedpogingen tot betere verdragen, wettelijk voorschriften en aandrang tot spoedige ratificering van het reeds bestaande verdrag en controle hier op. Ons inziens zijn niet alleen het NIOZ, Staatsbosbeheer, het ministerie van CRM en Vogelbescherming in deze kwestie belanghebbenden. De ministeries van waterstaat en oorlog, de Koninklijke Marine, Visserijonderzoek, Werkgroep Noordzee, Waddenzeevereniging, Natuurmonumenten, alle VVV's en burge-meesters van onze kustplaatsen en nog vele, vele andere instellingen en organisaties behoren in deze belangrijke plannemakerij betrokken te worden. Wij hopen in ons volgende nummer op aanvullende suggesties terug te kunnen komen. Want de tijd dringt niet alleen, neen, de plannen voor de vogels zijn in de versukkeling geraakt en dat is een bijzonder kwalijke zaak van de organisaties die deze kwestie tot zich hebben getrokken. En dan te weten dat de maand maart nog moet komen en deze maand de afgelopen jaren wel de 'olierampenmaand' genoemd mag worden. Het lijkt er wel op of wij niet snel genoeg met onze tijd mee kunnen komen...

Stookolieslachtoffers-tellingen

Thans is verschenen het Jaarverslag 1980 (zeer actueel) van het Landelijk Stootvogelonderzoek over stookolieslachtoffer-tellingen aan de Nederlandse kust. Dit gestencilde verslag bevat 26 pagina's waarin opgenomen mededelingen en de artikelen 'Telwerk en resultaten in 1980' door G. Jonker, 'Verslag van de landelijke stookolieslachtoffer-telling 1980' door C.J. Camphuysen, 'Omvangrijke slachting onder de Zeekoeten, eind 1980' door C.J. Camphuysen en 'Overzicht van de vondsten van Noordse Stormvogels aan de Nederlandse kust van 1969 t/m 1980' door F. van de Ende.

Dit jaarverslag is verkrijgbaar voor f 2,- + f 1,45 verzendkosten.
Bestelling door storting van bovenvermeld bedrag op giro 4 147 722 ten name van G. Jonker, postbus 53153, 1007 RD Amsterdam.

Olieramp op kust van Bretagne

Op 7 maart 1980 brak de in Madagascar geregistreerde tanker 'Tanio' in een zware storm voor de Bretonse kust in het Kanaal in tweeën. De kust van Bretagne werd wederom over een lengte van ruim 100 km door olie totaal vervuild. Het vervuilde gebied strekte zich, evenals na de ramp van de 'Amoco Cadiz', voornamelijk uit van Tregastel tot de Baai van St. Brieuc. Ook het bekende vogelreservaat Les Sept Iles moet dit maal geheel overspoeld zijn door olie. Deze berichten doen ons het ergste vrezen voor de aldaar bekende broedplaatsen van Kuifaalscholvers, Aalscholvers, Drieteenmeeuwen, Zeekoeten, Alken, Papegaaiduikers en Jan van Genten.

Een groot aantal vrijwilligers en honderden soldaten trachtten de schade binnen de perken te houden. Voor enkele vissersdorpen zijn weer drijvende dammen in zee aangebracht om de drijvende olie te weren. Nadere berichten over verliezen bij de vogels ontbreken nog.

Op 11 maart 1980 ontplofte voor de kust van de Noordafrikaanse staat Mauritanië een Spaanse supertanker van 122.000 ton.

Sinds 23 februari 1980 stroomde er olie uit een bij Pylos, Griekenland gezonken Griekse tankboot 'Irene Serenade'. Pylos ligt in het zuiden van het Griekse eiland Peloponnesos. Het gevaar voor vervuiling van de Baai van Navarino bij Pylos werd afgewend.

De voorjaarsstormen blijken elk jaar weer hun tol te eisen!

Adj. Directeur Faunabeheer

Met ingang van 16 juni 1980 j.l. is mevrouw mr. K.E. Pop-Schultemaker benoemd tot adjunct directeur Faunabeheer bij het ministerie van landbouw en visserij. Kitty Elisabeth Pop-Schultemaker, geboren 9 mei 1949 te Veenendam, studeerde van 1968 tot 1974 rechten aan de Rijksuniversiteit te Leiden. In 1974 trad zij in dienst bij de directie Juridische en Bedrijfsorganisatorische Zaken van het ministerie van landbouw en visserij.